

Koululähtöistä lastensuojelua

Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa

Mikael Hagman & Sara Nurmi

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Koululähtöistä lastensuojelua - Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa

Mikael Hagman, Sara Nurmi
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2021

Mikael Hagman, Sara Nurmi

Koululähtöistä lastensuojelua - Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa

Vuosi 2021

Sivumäärä 42

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Go Strong Oy. Go Strong on pääkaupunkiseudulla toimiva avo- ja laitospuolen yksityisiä lastensuojelupalveluita tuottava yritys. Tässä kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä tarkoituksena oli selvittää ja jäsentää, mitä Go Strongin koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätyn tiedon pohjalta tuottaa visuaalinen opas, joka avaa koulunkäynnin tukemisen toimintamalleja toimeksiantajan lastenkotipalveluissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli, että opas lisäisi sidosryhmien ymmärrystä toimeksiantajan palveluista sekä helpottaisi toimeksiantajan ja sidosryhmien yhteistyötä.

Opinnäytetyön teoreettista viitekehystä tarkasteltiin kolmen teeman kautta: lastensuojelun, koulunkäynnin sekä systeemisen työskentelyotteen. Oppaan suunnittelussa, tuottamisessa sekä arvioinnissa käytimme avuksi Jämsän ja Mannisen (2000) tuotekehitysprosessia, joka on viisivaiheinen sosiaali- ja terveysalan tuotteen kehittämisprosessi.

Yhdessä toimeksiantajan asiantuntijoiden sekä designerin kanssa loimme Go Strongin koulupolkusysteemin, jossa on visuaalisin keinoin kuvattuna yrityksen kolme erilaista tapaa tukea ja edistää sijoitetun lapsen koulunkäyntiä. Opinnäytetyön tuotoksena loimme ” Opas Koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa” -oppaan, joka rakentui luomamme koulupolkusysteemin ympärille.

Toimeksiantajalta saadun palautteen perusteella opas vastasi heidän tarpeisiinsa ja oli asiakaslähtöisesti tuotettu. Oppaalle nähtiin monipuolisia käyttömahdollisuuksia, kuten sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön ja ymmärryksen lisääminen, työntekijöiden perehdyttäminen sekä materiaalina markkinoinnin tukena.

Opinnäytetyömme toimii pohjana sekä oppaan jatkokehitykselle, että muille teemaa käsitteleville opinnäytetöille. Tuottamaamme opasta voisi laajentaa ja syventää vastamaan asiakkaiden ja henkilöstön tarpeita käyttäjäpalautteen perusteella.

Mikael Hagman, Sara Nurmi

Education-oriented child welfare - A guide to education orientation in Go Strong children's homes

Year

2021

Pages

42

This thesis was commissioned by Go Strong Oy. Go Strong is a private child welfare service company operating in the Helsinki metropolitan area. The purpose of this developmental thesis was to chart and structure what Go Strong's school orientation means and how it is reflected in the everyday life of the children's home. The purpose of the thesis was to draw up a visual guide based on the collected information that deals with operating models for supporting education in the client's children's home. The aim of the thesis was that the guide would increase the involved parties' understanding of the client's services and facilitate cooperation between the client and the involved parties.

The theoretical framework of the thesis was examined through three themes: child welfare, education and the systemic model. In designing, producing and evaluation of the guide, we utilized the product development process of Jämsä and Manninen (2000), which is a five-step process for the development of a social and health care product.

Together with the client's experts and a designer Stella Haponen, we created a Go Strong school pathway system describing the company's three different ways of supporting and promoting the education of a placed child. As a result of the thesis, we created the "Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa" - guide, which was built around the school pathway system we created.

Based on the feedback from the client, the guide satisfied their needs and was produced in a customer-oriented manner. The guide had a wide range of possibilities, such as increasing cooperation and understanding with involved parties, familiarization of employees and material to support marketing.

The thesis serves as a basis for further development of the guide as well as for other theses based on the same theme. The guide we produced could be expanded and studied further to meet the needs of clients and staff based on user feedback.

Keywords: child welfare, substitute care, product development

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	9
3	Lastensuojelu	10
3.1	Miten lapsi päätyy lastensuojelun asiakkaaksi	11
3.2	Milloin lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle.....	12
3.3	Hoidon ja kasvatuksen järjestäminen kodin ulkopuolella	13
3.4	Lastenkoti toimintaympäristönä	14
4	Koulunkäynti	15
4.1	Lapsen oikeus ja velvollisuus oppimiseen.....	15
4.2	Opetuksen järjestäminen sijaishuollon aikana	15
4.3	Sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteet	16
5	Systeeminen työskentelyote	18
6	Tuotekehitysprosessi.....	19
7	Opinnäytetyön eteneminen	20
7.1	Kehittämistarpeiden tunnistaminen	20
7.2	Ideavaihe	21
7.3	Luonnostelu	22
7.4	Kehittely.....	22
7.5	Viimeistely	25
8	Valmis produkti	26
8.1	Go Strongin koulupolкусysteemi	26
8.2	Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa	28
9	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	29
9.1	Toimeksiantajan arviointi	29
9.2	Itsearviointi	31
10	Eettisyys ja luotettavuus	32
11	Pohdinta	33
	Lähteet.....	35
	Kuviot	38
	Liitteet	39

1 Johdanto

Monet kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset menestyvät koulussa heikommin ja kokevat erilaisia haasteita koulunkäynnin suhteen kotona asuviin lapsiin verrattuna. Myös koulutustaso jää usein kodin ulkopuolelle sijoitetuilla matalammaksi. Pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden syrjäytymisriski on huomattava, sillä Suomessa työllistyminen ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta on hyvin vaikeaa. (esim. Löhönen 2014; Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011.)

Suomessa on lähdetty kehittämään sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukea esimerkiksi Pesäpuu ry:n sijoitettu lapsi koulussa -projektilla, jossa luotiin SISUKAS-malli sijoitettujen lasten koulunkäynnin tueksi (Oraluoma & Väliavaara 2016, 16-18). Opinnäytetyön toimeksiantajana toimiva Go Strong haluaa omalla toiminnallaan edistää sijoitettujen lasten koulunkäyntiä.

Go Strong on uusi, yksityisen sektorin lastensuojelupalveluita tuottava yritys, joka tarjoaa avoimuuden sekä sijaishuollon lastensuojelupalveluita. Go Strongin tarjoamien palveluiden ydin on koululähtöisyys, joka on ollut yrityksen ohjaavana viitekehyksenä perustamisesta lähtien. Yrityksen näkemyksen mukaan koulunkäynnin tukeminen ja mahdollistaminen on yksi tehokkaimmista keinoista vaikuttaa lapsen tilanteeseen.

Go Strong on yritys, jonka perustajilla on vahva visio koululähtöisyydestä ja siitä, miten lasten ja nuorten koulunkäyntiä tuetaan lastenkodeissa. Toimeksiantajan kanssa käydyssä keskustelussa nousi esiin, että koululähtöisyyden prosessikuvaus ja se, mitä koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa, kaipaa vielä selvennystä ja täsmennystä. Erityisesti kehityskohteeksi nousi se, että sidosryhmät ja uudet työntekijät kaipaavat selvennystä koululähtöisyydestä ja sen toimintamalleista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja jäsentää, mitä Go Strongin koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätyn tiedon pohjalta tuottaa visuaalinen opas, joka avaa koulunkäynnin tukemisen toimintamalleja toimeksiantajan lastenkotipalveluissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli, että opas lisäisi sidosryhmien ymmärrystä toimeksiantajan palveluista sekä helpottaisi toimeksiantajan ja sidosryhmien yhteistyötä.

Opinnäytetyössä tuotimme visuaalisen oppaan. Opinnäytetyön valmiin tuotoksen, produktin, suunnittelussa, tuottamisessa sekä arvioinnissa käytimme avuksi Jämsän ja Mannisen (2000, 28) tuotteistamisprosessia, joka on viisivaiheinen sosiaali- ja terveysalan tuotteen kehittämisprosessi.

Opinnäytetyömme teoriaosuuden olemme jakaneet kolmeen teemaan: lastensuojelu, koulunkäynti sekä systeminen työskentelyote. Lähdimme tarkastelemaan aiheita lasten oikeuksien näkökulmasta. Lasten oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia, ja lastensuojelulaki on yksi keinoista, jolla turvataan lasten oikeuksien toteutuminen. Avaamme lastensuojelulakia ja lastensuojelun prosesseja kuvaamalla, miten lapsi päätyy lastensuojelun asiakkaaksi ja miten lapsi päätyy sijaishuoltoon sekä kuvaamme sijaishuollon laitoshuoltoa ympäristönä. Koulunkäyntiä tarkastelemme lapsen oikeutena sekä velvollisuutena oppimiseen. Tässä kappaleessa avaamme myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteita. Teoriaosuu- den viimeisessä luvussa avaamme systeemisyden käsitettä. Systeemisyys on yksi toimeksiantajan asiakastyötä ohjaavista työotteista, jonka avulla toteutetaan yhteistyötä eri tahojen välillä.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Go Strong Oy:n kanssa. Go Strong on pääkaupunkiseudulla toimiva avo- ja laitospuolen yksityisiä lastensuojelupalveluita tuottava yritys. Go Strong Oy:n arvoja ovat vastuullisuus, positiivisuus sekä päämäärätietoisuus. Go Strongin yhteisenä päämääränä on tuottaa koululähtöistä lastensuojelua, jonka tavoitteena on tukea sitä, että jokainen lapsi tai nuori saisi suoritettua opintonsa loppuun. (Go Strong 2021a.)

Go Strongin avopalveluihin kuuluu perhetyö sekä tehostettu perhetyö, tukijaksot, lapsen ja nuoren lähiympäristöön vietävä tuki, ammatillinen tukihenkilötoiminta sekä jälkihuolto. Go Strongin avopalveluilla tuetaan perheitä ja vanhemmuutta monin eri tavoin ja menetelmin voimavarakeskeisyyttä ja dialogisuutta hyödyntäen. Palvelut on suunniteltu monipuolisiksi ja niitä voidaan hyödyntää yhtäaikaaisesti. (Go Strong 2021b.)

Opinnäytetyömme keskittyi kehittämään Go Strongin lastenkotipalveluiden koululähtöistä työskentelymallia. Avopalveluihin Go Strong on jo luonut selkeitä toimintamalleja, mutta sijaishuollon puolelta vastaavat rakenteet puuttuivat.

Go Strongin lastenkotipalveluihin kuuluu kaksi Espoossa sijaitsevaa lastenkotia. Vuonna 2018 perustettu Jänismetsän lastenkoti sijaitsee Lippajärvellä ja vuonna 2020 perustettu Siikajärven lastenkoti sijaitsee Siikajärvellä. Jänismetsän lastenkodissa on yksi 7-paikkainen erityistason osasto ja Siikajärven lastenkodissa on neljä 6-paikkaista erityistason osastoa. Perustason osasto tarjoaa paikan lapselle, joka hallitsee itsenäisesti arjen taitoja ja osaa tehdä arjen sopimuksia. Erityistason osaston lapsi tarvitsee ympärilleen enemmän aikuisia ja ohjausta arjen taidoissa. (Go Strong 2021c.)

Lastenkotien palvelumalli on systeminen ja asiakaslähtöinen. Työtä tehdään yhteistyössä lapsen, perheen ja verkoston kanssa. Keskeisimpiä tavoitteita on luoda luottamuksellinen ja

avoin suhde perheeseen ja tukea perheen osallisuutta. Lastenkodissa asuvan koulunkäyntiä ja arkea tuetaan yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaan. Lastenkotitoimintaa täydentävät erityisopetus, psykologipalvelut sekä perheterapia. Myös avopalveluita voidaan hyödyntää osana palvelukokonaisuutta. (Go Strong 2021c.)

3 Lastensuojelu

Suomi on sitoutunut noudattamaan Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimusta. Sopimus on ihmisoikeussopimus, joka velvoittaa sopimusvaltiot määrittelemään lapsen lailliset oikeudet ja edistämään niitä. Lapsen oikeuksien sopimus kokoaa yhteen näkemykset lapsen hyvän elämän ja kasvun edellytyksistä. Hyvän elämän edellytyksiä ovat lapsen oikeus koulutukseen, terveyteen, sosiaalisiin suhteisiin, riittävään elintasoon ja syrjimättömyyteen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on samat oikeudet riippumatta ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, varallisuudesta tai vammaisuudesta. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita henkilöitä ja sopimus koskee kaikkia lapsia vailla syrjintekijöitä. Lapsen oikeuksien sopimus ei velvoita huoltajia toimimaan sen mukaisesti, mutta valtio on vastuussa sopimuksen ehtojen toteutumisesta. Kansallisen lainsäädännön on oltava yhteensopiva sopimuksen kanssa. Lainsäädäntö, esimerkiksi sosiaalihuolto-, lastensuojelu- ja perusopetuslaki, määrittelevät, miten lasten oikeuksien sopimuksen ehdot konkreettisesti toteutuvat. (Hakalehto & Toivonen 2021, 37-38; Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.)

Lasten oikeuksien sopimuksen kolmannen artiklan mukaan lapsen etu on ensisijainen. Ensisijaisuus velvoittaa lapsia koskevissa päätöksissä huomioimaan lapsen etu, esimerkiksi vanhempien näkemykset eivät saa estää lapsen koulunkäyntiä tai tervettä kasvua. Sopimuksen mukaan valtion on kunnioitettava huoltajien oikeuksia ja velvollisuuksia, mutta vanhempien on toimittava lapsen edun mukaisesti. (Hakalehto & Toivonen 2021, 22-25.)

Suomessa ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmalla tai muilla huoltajilla. Huoltajia on tuettava kasvatustyössä mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja tarvittaessa ohjattava lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. Viimekädessä valtio, kunta ja muut julkisen vallan tahot ovat vastuussa alaikäisen oikeuksien toteutumisesta, jos lapsen huoltajat eivät kykene vastaamaan lapsen oikeuksien toteutumisesta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelu on osa palvelujärjestelmää ja sen tehtävänä on turvata perheille heidän tarvitsemat palvelut liittyen lapsen huolenpitoon. Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, sekä toimia ennaltaehkäisevästi. Lastensuojelun keskeisenä periaatteena on ennaltaehkäisevä lastensuojelu. Ehkäisevä lastensuojelu on tuki ja erityinen tuki, jota tarjotaan opetuksessa,

neuvolassa, nuorisotyössä ja muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Käytännössä ennaltaehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa palveluntarpeen tunnistamista ja palveluiden tarjoamisesta aikaisessa vaiheessa. Lapsen kehityksen tukeminen tapahtuu ensisijaisesti vanhempia ja huoltajia tukemalla. Vanhempia tuetaan lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa, jotta lapsen kasvatusta ja huolenpito voidaan järjestää kotona. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1§, 2§, 3a§; 4§ Toivonen 2017 3, 3.1.)

Lastensuojelun on aina ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etu tarkoittaa päätöksiä, jotka ovat lapsen kasvun ja kehityksen kannalta myönteisimpiä. Päätöksenteossa on huomioitava eri ratkaisuvaihtoehtojen vaikutuksia pitkäaikaisesti lapsen kehitykselle. Lapsi ei kykene arvioimaan ympäristönsä vaikutuksia itseensä, mutta lasta on kuultava häntä itseään koskevissa päätöksenteoissa lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Lähtökohtaisesti lastensuojelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön sosiaalitoimen, vanhempien ja lapsen välillä. Lapsen etu ei välttämättä kuitenkaan tarkoita päätöksiä, jotka ovat lapsen tai vanhempien tahdon mukaisia. Vasten 12 vuotta täyttäneen lapsen tai huoltajien tahtoa tehdyt sijoitukset käsitellään hallinto-oikeudessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 4§, 20§; Toivonen 2017 luku 3.)

3.1 Miten lapsi päätyy lastensuojelun asiakkaaksi

Suomessa tietyillä lastensuojelulain määrittämällä ammattiryhmillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he ovat työnsä kautta saaneet tietoonsa puutteellisesta lapsen hoidosta ja huolenpidosta, kehitystä vaarantavista olosuhteista tai lapsen omasta terveyttä vaarantavasta käyttäytymisestä. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä, jos lapsen tilanne edellyttää mahdollista lastensuojeluntarpeen arviointia. Salassapitovelvollisuus ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain, jolla on huoli lapsesta, myös lapsi itse. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §.)

Lastensuojeluasia voi tulla vireille lastensuojeluilmoituksen kautta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä saa tietoonsa lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen aloitetaan palveluntarpeen arviointi. Ennen palveluntarpeen arviointia sosiaalityöntekijän on arvioitava, onko selvittävä myös lastensuojelun tarve. Palveluntarpeen arviointi on aloitettava seitsemän päivän sisällä ja valmistuttava kolmen kuukauden sisällä vireille tulosta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 26 §.)

Lastensuojelutarpeen arviossa arvioidaan riskien ja ongelmien merkitystä kyseisellä hetkellä ja tulevaisuudessa. Arvioinnista tehdään yhteenveto, josta selviää selvityksen lähtökohdat, selvityksen toteuttamistapa, lapsen ja huoltajien näkemykset tilanteesta, sekä sosiaalityöntekijän arvio ja perustelut lastensuojelun tarpeesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos sosiaalityöntekijä toteaa lastensuojelutarpeen arvioinnissa lapsen kasvuolosuhteiden vaarantavan hänen kehityksensä tai lapsi käyttäytymisellään

vaarantaa oman terveytensä tai kehityksensä, sekä jos lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia tukitoimia. Lastensuojelun avohuollon tukitoimien tarkoituksena taata riittävät palvelut perheelle ja vaikuttaa suoraan lapsen kasvuympäristöön. Lastensuojelun asiakkuutta ei aloiteta, jos sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat riittäviä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 27 §.)

3.2 Milloin lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle

Jos lapsen kasvuolosuhteissa tai huolenpidossa ilmenee tekijöitä, jotka vaarantavat lapsen terveyden ja kehityksen, tai lapsi itse vaarantaa toiminnallaan omaa terveystään tai kehitystään, on lapsi otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa. Huostaanottoon ryhdytään kuitenkin vain, jos avohuollon tukitoimet todetaan riittämättömiksi tai mahdottomiksi ja sijaishuoltoa pidetään lapsen edun mukaisena tukitoimena. (Lastensuojelulaki 417/2007, 40 §.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena. Avohuollon sijoitus on huostaanottoa lyhytkestoisempi ja sen edellytyksenä huoltajan suostumus sijoitukselle. Jos sijoitettava lapsi on täyttänyt 12-vuotta, myös hänen suostumuksensa on ehtona avohuollon sijoitukselle. (Lastensuojelulaki 417/2007, 37 §.)

Syyt, jotka johtavat kodin ulkopuoliseen sijoitukseen, ovat moninaiset. On kuitenkin havaittu tiettyjä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä lapsen riskiin tulla sijoitetuksi. Nämä tekijät voidaan jakaa kahteen ryhmään: vanhempiin ja kasvuympäristöön liittyvät tekijät sekä lapseen liittyvät tekijät. Harvoin mikään yksittäinen tekijä näistä selittää sitä, miksi sijoitukseen on päädytty, mutta viranomaisten asiakastietorekistereihin ja sosiaalityöntekijöiden arvioihin perustuvissa tutkimuksissa on havaittu, että tietyt tekijät toistuvat kotona asuvia lapsia useammin sijoitettujen lasten elämässä ja elinympäristöissä. Vanhempiin ja kasvuympäristöön liittyviä tekijöitä ovat perheen sosioekonominen asema, eli koulutustaso, ammatti, työllisyys ja taloudellinen tilanne; perheenjäsenten mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä somaattiset sairaudet; perheenjäsenen kuolema tai vankeusrangaistus sekä haitalliset lapsuudenkokemukset, kuten kaltoinkohtelu. Sijoitetuilla lapsilla on kotona asuviin verrattuna useammin vaikeuksia koulussa ja opinnoissa; psyykkistä ja fyysistä oireilua; psykiatrisia ja neurologisia häiriöitä. Myös lapsen päihteiden käyttö, väkivaltainen käytös sekä rikollisuus ovat sijaishuoltoon johtavia taustatekijöitä. (Kääriälä & Ristikari 2020, 232-238.)

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta. Lapsen ollessa huostaanotettu, on hänelle tehtävä asiakassuunnitelma lastensuojelulain pykälän 30 mukaisesti. Huostaanotto on toistaiseksi voimassa oleva toimenpide. Kun huostaanoton perusteet eivät enää täyty, on sosiaalityöntekijän valmistettava huostaanoton päättämistä. Huostaanoton edellytysten

lakkaamisesta huolimatta sijoitusta ei päätetä, jos lopettaminen on lapsen edun vastaista. (Lastensuojelulaki 417/2007, 30§; Lastensuojelulaki 417/2007, 47§.)

Lapsen huostaanotto ei automaattisesti tarkoita sitä, että lapsen vanhempien huoltajuus päättyisi. Huoltajuus säilyy lapsen molemmilla tai jommallakummalla vanhemmalla, ellei asiasta toisin päätetä. Huostaanottopäätöksen tehneellä taholla on kuitenkin päätösvalta lapsen asioissa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että lapsen olinpaikkaan, hoitoon, kasvatukseen ja valvontaan, opetukseen ja terveydenhuoltoon liittyvistä asioista pyritään aina päättämään yhteistyössä huoltajien kanssa. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä viimekäden oikeus tehdä päätöksiä edellä mainittuihin asioihin liittyen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 45 §.)

3.3 Hoidon ja kasvatuksen järjestäminen kodin ulkopuolella

Lapsen sijaishuolto tarkoittaa huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:n mukaisesti väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Sijaishuoltopaikan valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tarpeisiin sekä sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen, sekä hoitokontaktien jatkuvuuteen. Sijaishuolto järjestetään laitoshuoltona vain silloin, kun sijaishuollon järjestäminen ei tukitoimienkaan avulla onnistu perhehoidossa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49 §.)

Mitä nuorempana lapsi sijoitetaan, sen todennäköisempää on, että lapsi sijoitetaan perhehoitoon, kun taas myöhemmällä iällä sijoitettu lapsi tai nuori sijoitetaan todennäköisemmin lastensuojelulaitokseen. Vuoden 2019 lopulla lähes jokainen alle 6-vuotias sijoitettu lapsi oli sijoitettuna perhehoitoon, kun taas yli 15-vuotiasta yli puolet oli sijoitettuna laitoksiin. (Forsell, Heino & Kuoppala 2020.)

Toimeksiantajan lastenkodeissa on sijoitettuna sekä huostaanotettuja, että avohuollon tukitoimena sijoitettuja lapsia ja nuoria. Avohuollon sijoitus eroaa huostaanotetun lapsen sijaishuollosta mm. sijoituksen keston osalta. Huostaanotetun lapsen sijoituksen tilannetta on arvioitava vähintään kerran vuodessa, kun taas avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen tilannetta on tarkasteltava kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta ja jos sijoitusta jatketaan, on arviointi tehtävä uudestaan aina 3 kuukauden välein. (Lastensuojelulaki 417/2007, 30 §; Lastensuojelulaki 417/2007 37 a §.)

Huostaanotto ja avohuollon sijoitus eroavat toisistaan myös rajoitustoimenpiteiden osalta. Avohuollon sijoituksella olevaan lapseen ei saa kohdistaa mitään rajoitustoimenpiteitä. Rajoitustoimenpiteitä saa käyttää, jos huostaanotetun lapsen sijaishuolto järjestetään laitoshuoltona. Jos rajoitustoimenpidettä joudutaan käyttämään, on sen oltava tarkkaan harkittu,

lapsen edun mukainen ja perusteltu. Rajoitustoimenpiteen käyttö on aina lapsen ihmis- ja perusoikeuksiin puuttumista. Lastensuojelun sijaishuollossa käytettäviä rajoitustoimenpiteitä ovat esimerkiksi yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus tai -katsastus, kiinnipitäminen ja liikkumisvapauden rajoittaminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a; Lastensuojelulaki 417/2007, 11 luku.)

3.4 Lastenkoti toimintaympäristönä

Lastensuojelun laatusuosituksen mukaan arki sijaishuollon yksikössä on oltava mahdollisimman kodinomaista lapsen erityispiirteet ja tarpeet huomioiden. Lapsella on oltava oma huone ja hänelle on tarjottava mahdollisuus sisustaa oma henkilökohtainen tilansa ja vaikuttaa oman ympäristönsä viihtyvyyteen. Arjessa on lapsella oltava riittävästi virikkeitä ja mieleistä tekemistä. Lapsen on saatava ylläpitää sosiaalisia suhteitaan ystäviinsä ja läheisiinsä tavalla, joka on mahdollisimman tavanomainen. Lapselle tarjotaan ikätasonsa mukaista vastuuta ja elämän taitojen opettelua. (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 62-63.)

Esimerkiksi toimeksiantajan lastenkodeissa kodinomaisuus näkyy tilojen viihtyvyytenä. Lapset saavat vaikuttaa yhteisten tilojen viihtyvyyden lisäämiseen omalla mielipiteellään. Lapsilla on mahdollisuus sisustaa huoneensa mieleisekseen. Lasten hyvinvointi ja toimijuuden vahvistaminen on arjessa keskiössä. Lasten liikkumista ja harrastamista tuetaan aktiivisesti. Lapsia kannustetaan harrastuksien aloittamiseen ja jatkamiseen, sekä lapsia kuljetetaan harrastuksien pariin kuten tavanomaisessa kodissa. Lapselle asetetaan tapauskohtaisesti häntä tukevia rajoja ja yhteisössä pidetään niistä kiinni. Toimijuuden vahvistaminen on sopimista ja jokainen nuori saa henkilökohtaisesti sopia omista menoista työntekijöiden kanssa. Tämän avulla hän oppii tekemään sopimuksia ja harjoittelee sopimuksista kiinni pitämistä.

Lapsen oikeus läheisiin ihmissuhteisiin näkyy lastenkodissa vuorovaikutuksen tukemisena. Lapsia tuetaan ja ohjataan kunnioittavaan vuorovaikutukseen, jonka avulla hän oppii riittäviä vuorovaikutustaitoja ollakseen kykenevä toimimaan muissa ympäristöissä. Lasten huoltajat ja ystävät ovat tervetulleita vierailemaan lastenkodissa. Lasten huoltajiin ollaan yhteydessä säännöllisesti ja he ovat mukana arvioimassa lapsen tilannetta, sekä antamassa näkökulmaa lasten tilanteeseen. Lasten sosiaalisia suhteita ikäistensä kanssa tuetaan harrastuksien ja koulunkäynnin tukeen panostamalla. Lapsi nähdään systeemisen ajattelun kautta ja vanhemmat, sekä muut sidosryhmät otetaan osaksi prosesseja. Vanhempien, koulun ja hoitokontaktien kanssa pidetään tarpeen mukaisesti verkostopalavereja, joissa ajetaan lapsen ja perheen asioita.

Lapsella on oikeus hyvinvointiin ja huolenpitoon. Lapsen hyvinvointia ja jaksamista seurataan aktiivisesti. Toimeksiantajan näkemyksen mukaan jokainen ruokailu, onnistunut koulupäivä ja hyvin nukuttu yö ovat merkkejä siitä, että lapsi voi hyvin. Säännöllisesti tarkasteltuna ne

tuovat kokonaiskuvan lapsen toimintakyvystä ja voinnista. Pitkäaikaisesti seurattuna lapsen voinnin vaihtelevuutta voidaan seurata ja tarjota yksilöllisesti tukea haasteiden ilmetessä.

Lastensuojelun sijaishuoltoyksikössä on oltava lastensuojelulain mukainen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on yksikön omavalvontasuunnitelma. Suunnitelman laatimisessa on kuultava yksikössä sijoitettuja lapsia ja heille on annettava mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 61b §.)

Sijaishuoltopaikan täytyy täydentää lapsen asiakassuunnitelmaa lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on kuvata ja havainnollistaa asiakassuunnitelman tavoitteet, sekä kuvata miten lapsen tarpeisiin vastataan ja turvataan lapsen hyvä kohtelu. (Lastensuojelulaki 417/2007, 30 §; Lastensuojelulaki 417/2007, 30a §.)

4 Koulunkäynti

4.1 Lapsen oikeus ja velvollisuus oppimiseen

Lasten oikeuksien sopimuksen artikloiden 28 ja 29 mukaan jokaisella lapsella on oikeus ilmaiseen peruskoulutukseen, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991). Sen lisäksi, että jokaisella lapsella on oikeus oppimiseen, Suomessa jokaista vakinaisesti asuvalla lapsella on myös velvollisuus oppimiseen. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus tarkoittaa, että lapsi on velvollinen opiskelemaan 18-ikävuoteen saakka. Oppivelvollisuus voi päättyä myös siihen, kun lapsi on suorittanut peruskoulun jälkeisen toisen asteen koulutuksen. Toisen asteen koulutuksia ovat ammatillinen koulutus tai lukio. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 2 §.)

Uusi, laajennettu oppivelvollisuus, astui voimaan 1.1.2021. Ennen lakiuudistusta oppivelvollisuus päättyi yhdeksänvuotisen peruskoulun suorittamiseen. Oppivelvollisuusiän laajeneminen edellyttää jatkossa sitä, että kaikilla perusopetuksen päättävillä on oltava sellaiset taidot ja tieto, joilla he pärjäävät toisen asteen opetuksessa. Lakiuudistuksen tavoitteena on kaventaa koulutuseroja, parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja koulutuksellista tasa-arvoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.)

4.2 Opetuksen järjestäminen sijaishuollon aikana

Sijaishuollosta riippumatta lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Lastensuojelulaki määrää, että kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten lapsen varhaiskasvatus tai oppivelvollisuuslain mukainen opetus järjestetään.

Jo sijoitusta valmisteltaessa lapsen asioista vastaavan tahon on tehtävä yhteistyötä lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa. Kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on sijoituksen järjestäjän jatkettava yhteistyötä lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007; Lastensuojelulaki 417/2007, 30 §; Lastensuojelulaki 417/2007, 52a §.)

4.3 Sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteet

Koulutuksella on valtava merkitys yhteiskunnassa pärjäämiseen. Haasteet koulunkäynnissä aiheuttavat moninaisia vaikutuksia lapsen tulevaisuudessa. Huono koulumenestys on yhteydessä esimerkiksi heikkoon työllistymiseen ja työttömyyteen, terveysongelmiin sekä syrjäytymiseen. (Kestilä, Väisänen, Paananen, Heino & Gissler 2012, 600.)

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäynti sujuu heikommin kotona asuviin lapsiin verrattuna. Löhösen (2014, 74) tekemässä kansainvälisessä kirjallisuuskatsauksessa ilmeni, että sijoitettujen lasten koulusuoriutuminen on muihin lapsiin verrattuna heikompaa. Koulusuoriutumisella tarkoitetaan arvosanoja ja erilaisia testituloksia. Ilmeni myös, että kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen koulutustaso jää kotona asuviin lapsiin verrattuna matalammaksi.

Vuonna 1987 syntyneiden Suomessa syntyneiden seurantalutkimus osoitti, että kodin ulkopuolelle sijoitetulla lapsella on suurempi todennäköisyys jättää peruskoulun jälkeinen tutkinto suorittamatta. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista noin puolet olivat suorittaneet toisen asteen tutkinnon 28 ikävuoteen mennessä, kun taas kotonaan kasvaneista n. 90 prosenttia olivat suorittaneet toisen asteen tutkinnon. (Kestilä ym. 2012, 606-607.) Pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden syrjäytymisriski on huomattava, sillä Suomessa työllistyminen ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta on hyvin vaikeaa (Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 131).

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret pitivät koulunkäynnistä harvemmin, kuin verrokkiryhmä, eli lapset ja nuoret, joita ei ollut sijoitettu kodin ulkopuolelle. Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla oli myös enemmän luvattomia koulupoissaoloja sekä uupumusta. Myös mielenterveyteen liittyvät pulmat olivat kodin ulkopuolelle sijoitetuilla yleisempiä. Kouluterveyskyselystä ilmeni, että yksi neljästä kodin ulkopuolelle sijoitetusta oli kokenut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viimeisen viikon aikana. Kohtalaista tai vaikeaa masennusoireilua oli kokenut joka kolmas yläkouluikäinen sijoitettu, kun taas verrokkiryhmästä kohtalaista tai vaikeaa masennusoireilua oli kokenut noin joka seitsemäs. Kodin ulkopuolelle sijoitetut kokivat myös enemmän yksinäisyyttä. (Ikonen, Eriksson & Heino 2020, 17-21.) Erilaiset mielenterveyden häiriöt voidaan nähdä yhtenä oppimiseen ja koulumenestykseen negatiivisesti vaikuttavana tekijänä (Kaltiala-Heino, Ranta & Fröjd 2010).

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ovat ryhmänä moninainen ja kodin ulkopuolelle sijoittaminen on aina lapsen elämän muuttava päätös eikä pelkkä sijoitus yksinään selitä tai ennako

sijoitetun lapsen huonoa koulumenestystä. On kuitenkin tekijöitä, joiden on havaittu olevan yhteydessä sijoitettujen lasten heikompaan koulumenestykseen. Yksi selittävä tekijä on sijoituspaikan vaihtuminen. Jos lapsi joutuu useasti vaihtamaan sijoituspaikkaa, vaihtuu todennäköisesti myös koulu. Koulutusuran katkonaisuus on yhteydessä heikkoon koulumenestykseen. Myös sijoitetun lapsen saamalla tuella tai sen puutteella on vaikutusta koulumenestykseen. Sijoitetulle lapselle merkityksellisten aikuisten antama tuki ja emotionaalinen rohkaisu ovat osoittautuneet olevan vahvasti yhteydessä lapsen koulunkäyntiin ja siinä menestymiseen. Sijoitetun lapsen koulunkäynnin kannalta on myös äärimmäisen tärkeää, että tiedonkulku koulun ja lapsen sijaishuoltoon liittyvien tahojen kanssa olisi sujuvaa ja ongelmatonta. (Löhönen 2014, 74-77.)

Suomessa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteita on lähdetty ratkaisemaan hankkein, joissa kehitetään ja juurrutetaan uusia toimintamalleja, joilla yhteistyötä sijaishuollon ja koulun välillä voidaan tukea ja kehittää ja joiden avulla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäyntiä voidaan entistä paremmin tukea.

Pesäpuu Ry on pohjoismaisen yhteistyön avulla kehittänyt ja pilotoinut Suomeen SISUKAS-työskentelymallin, joka on lastensuojelun sijaishuollon systemaattinen työskentelymalli 6-12-vuotiaille perhehoitoon sijoitetuille lapsille. SISUKAS-työskentelymallilla tuetaan perhehoitoon sijoitetun lapsen koulupolkua ja ennaltaehkäistään syrjäytymistä. Malli on kehitetty ruotsalaisen Skolfam®-mallin pohjalta, jonka avulla Ruotsiin on luotu toimivia sosiaalityön sijaishuollon käytäntöjä, joiden avulla on tutkitusti pystytty ennaltaehkäisemään sijoitettujen lasten syrjäytymistä. SISUKAS-mallin keskiössä on työskentely tiiviissä yhteistyössä lapsen sosiaalityöntekijän, koulun, huoltajien ja sijaisvanhempien kanssa. Työskentely käynnistyy lapsen oman sosiaalityöntekijän kutsuessa koolle verkoston. SISUKAS-tiimiin kuuluu sosiaalityöntekijän tukena työskentelevät psykologi ja erityisopettaja, jotka työskentelyn aluksi kartoittavat lapsen tilanteen ja osallistuvat yksilöllisen opetussuunnitelman laatimiseen sekä toimivat konsultoivana tukena läpi prosessin. Lapselle laaditaan tukisuunnitelma, jonka keskiössä on lapsen osallisuus ja voimavarat sekä niiden tukeminen tukiverkoston kanssa yhteistyössä. Tutkimien vaikuttavuutta arvioidaan ja tarkastellaan säännöllisesti. Vaikka SISUKAS-malli on suunnattu perhehoitoon sijoitetuille lapsille, sopii se käytettäväksi myös laitoshuollon sijaishuollossa. (Oraluoma & Väliavaara 2016, 16-18.)

Pilotointivaiheessa SISUKAS-mallin vaikuttavuutta arvioitiin tarjoamalla SISUKAS-toimintaa 17 koulussa ja 6 päiväkodissa Keski-Suomessa vuosina 2013-2015. Toiminnan vaikuttavuutta tutkittiin kahden vuoden seurantajaksolla, johon osallistui 20 esiopetus- ja peruskouluikäistä lasta. Tulosten perusteella SISUKAS-toimintaan osallistuneiden lasten psykososiaalinen hyvinvointi sekä oppimistulokset parantuivat. Tutkimuksen perusteella SISUKAS-toiminta nähtiin hyödyllisenä keinona parantaa sijoitetun lapsen ja verkostojen yhteistyötä sekä edistää lasten avunsaantia ja kuulluksi tuleamista. (Oraluoma & Väliavaara 2016, 86-87.)

Tammikuussa 2021 käynnistyi Satakunnan neljässä kunnassa MindMe -koulu kuuluu kaikille - koulutus- ja kehittämisprosessi, jonka tavoitteena on auttaa kuntia kehittämään ja pilotoimaan hyviä käytäntöjä sijaishuollossa kasvavien koulunkäynnin järjestämisessä ja koulukäymättömyyteen puuttumisessa. MindMe -koulutus- ja kehittämisprosessin tavoitteina on mm. SISUKAS-mallin pilotointi ja käynnistäminen sekä systeemisen työtteen vahvistaminen ja sen käytön juurruttaminen osaksi sijaishuollossa asuvan lapsen ja hänen verkostonsa kanssa työskentelyä. (Pesäpuu ry 2021.)

5 Systeeminen työskentelyote

Lastensuojelulakiin (417/2007, 52§) on kirjattu velvoite lapsen syntymävanhempien, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja sijaishuollosta vastaavan tahon välisestä yhteistyöstä. Lastensuojelulakiin (417/2007, 52§, 52a §) on myös kirjattu, että lapsen sosiaalityöntekijän sekä sijaishuollon edustajan on tehtävä yhteistyötä lapsen opetuksesta vastaavan tahon kanssa.

Systeemisyys on yksi toimeksiantajan asiakastyötä ohjaavista työotteista, jolla toteutetaan yhteistyötä eri tahojen välillä. Systeemisyys on näkökulma, jossa yksilön sijasta huomio kiinnitetään ihmisten välisiin monitahoisiin vuorovaikutus- ja kommunikaatiosuhteisiin. Esimerkiksi perhe on systeemi, joka koostuu perheenjäsenten välisistä vuorovaikutussuhteista sekä perheen suhteesta ympäristöön ja yhteiskuntaan. Systeemissä jokainen sen jäsen vaikuttaa toisiinsa. Lastensuojelun sijaishuollon näkökulmasta asiakkaana oleva lapsi nähdään osana systeemiä, jonka keskiöön kuuluu lapsi sekä hänen perheensä, mutta myös lastensuojelun ja sijaishuollon työntekijät sekä muut lapsen verkostoon kuuluvat tahot, kuten koulu ja terveydenhuollon henkilöt. Kaikki toimijat nähdään osana suurempaa kokonaisuutta, jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa ja ennen kaikkea lapseen ja perheeseen. Jokainen systeemin osa nähdään syy-seuraussuhteen molempina tekijöinä. Muutos yhdessä osassa systeemiä käynnistää muutoksen koko systeemissä. (Aaltio & Isokuortti 2019; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.)

Työntekijän ja asiakkaiden välinen luottamus on systeemisen työskentelyn lähtökohta. Asiakkaan vuorovaikutussuhteet eri systeemin osiin ovat työskentelyn keskiössä ja systeeminen työskentely keskittyy systeemien välisiin suhteisiin, niiden laatuun sekä merkityksiin. Systeemisessä asiakastyössä yhteistyössä perheen kanssa pyritään ymmärtämään ongelmia sekä niiden taustalla olevia tekijöitä. Asioita tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisia- ja läheisverkostoja hyödyntäen. (Aaltio & Isokuortti 2019.)

Sidosryhmät, eli verkostot, ovat tärkeä osa systeemistä työskentelymallia. Opinnäytetyömme tavoitteena oli oppaan avulla lisätä sidosryhmien ymmärrystä toimeksiantajan palveluista

sekä helpottaa toimeksiantajan ja sidosryhmien yhteistyötä. Opinnäytetyössä olemme määritelleet sidosryhmiin kuuluviksi tahoiksi asiakkaana olevan lapsen perheen ja muun läheisverkoston, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, lapsen opettajan ja muun koulun henkilöstön, jotka osallistuvat lapsen arkeen, koulunkäyntiin sekä ovat mukana lapsen asioihin liittyvissä päätöksenteoissa.

6 Tuotekehitysprosessi

Opinnäytetyön suunnittelussa sekä valmiin tuotoksen, produktin, tuottamisessa sekä sen arvioinnissa käytimme avuksi Jämsän ja Mannisen (2000, 28) tuotteistamisprosessia, joka on viisivaiheinen sosiaali- ja terveysalan tuotteen kehittämisprosessi (kuvio 2.). Vaikka prosessissa on järjestyksessä eteneviä vaiheita, voidaan eri vaiheisiin silti palata prosessin aikana.

Kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä voidaan hyödyntää erilaisia tutkimusmenetelmiä, mutta varsinaisen tutkimuksen tekeminen toiminnallisen tuotoksen lisäksi ei aikaresurssit ja työmäärän vuoksi ole kannattavaa. Tutkimusmenetelmiä voidaan kuitenkin käyttää apuna, kun laaditaan tutkimuksellinen selvitys tiedon keräämiseksi. Kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä tietoa voidaan joutua hankkimaan esimerkiksi oppaan sisältöä varten. Tietoa voidaan kerätä konsultaationa asiantuntijoilta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-64.)

Tuotekehitysprosessi alkaa ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistamisesta. Usein sosiaali- ja terveysalan palveluntuottajat käyttävät laadun kehittämiseen hyödyksi erilaisia arviointimenetelmiä, joiden avulla voidaan havaita ongelmia ja kehittämistarpeita. Esimerkiksi asiakaspalautteet ovat arvokas tapa saada tietoa ja palautetta toiminnasta. Tuotekehitysprosessi alkaa siitä, että tunnistetaan puutteita jo olemassa olevassa tuotteessa ja sitä halutaan lähenteä uudistamaan, tai havaitaan kehittämistarve, jota varten on kehitettävä uusi tuote. (Jämsä & Manninen 2000, 29-30.)

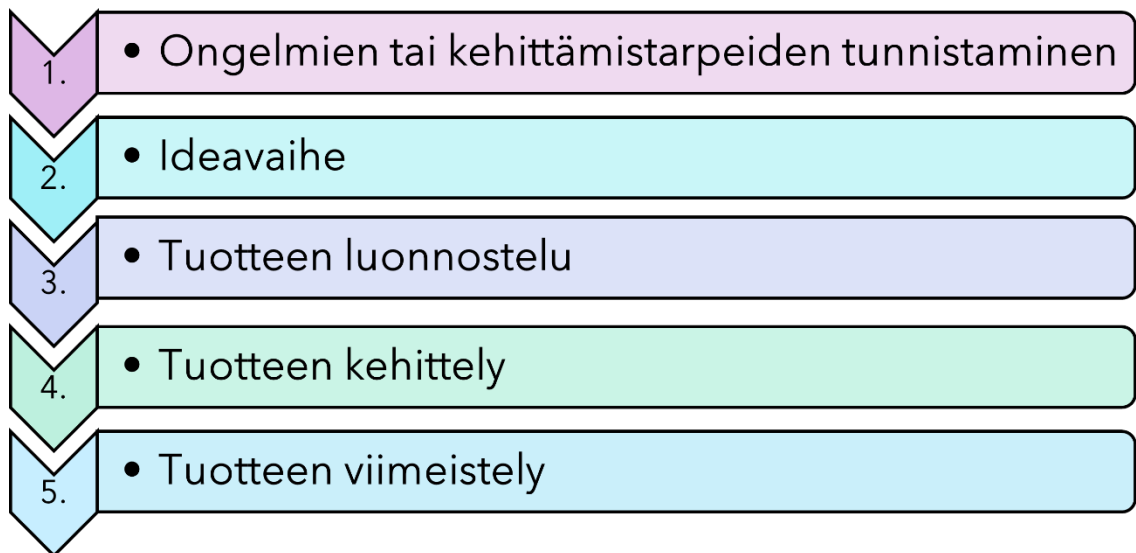
Kehittämisprosessin seuraava vaihe alkaa, kun kehittämistarve on tunnistettu. Tätä vaihetta kutsutaan ideavaiheeksi. Ideavaiheessa pyritään keksimään keinoja ja ratkaisuja kehitystarpeiden ratkaisemiseksi silloin, kun kehitystarve on tunnistettu, mutta työkalua sen ratkaisemiseksi ei olla vielä keksitty. Ideointiprosessin apuna voidaan käyttää erilaisia innovointimenetelmiä. (Jämsä & Manninen 2000, 35-39.)

Tuotekehitysprosessin kolmas vaihe on tuotteen luonnosteluvaihe. Siinä kartoitetaan asiakasprofiili, toimintaympäristö sekä selvitetään ja rajataan tuotteen asiasisältö. Myös mahdolliset rahoitukseen liittyvät seikat on selvitettävä tässä vaiheessa. (Jämsä & Manninen 2000, 43-52.)

Neljäs vaihe, tuotteen kehittelyvaihe sisältää produktin asiasisällön valinnan. Informatiivisen asiasisällön luomisessa on otettava huomioon se, kenelle ja miksi tuotetta tehdään ja mitä

sisällöllä halutaan saavuttaa. Jotta kohderyhmä vastaanottaa viestin toivotulla tavalla, on huomioitava tuotteen sisältämän tekstin kirjoitustyyli, jäsentely ja otsikointi. Painotuotetta tehdessä on huomioitava tuotteen ulkoasuun ja visuaalisuuteen liittyvät seikat. Kaikki nämä ratkaisut vaikuttavat produktin käytettävyyteen. (Jämsä & Manninen 2000, 54-57.)

Tuotekehitysprosessin viimeinen vaihe on tuotteen viimeistelyvaihe, johon kuuluu palautteen kerääminen sekä tuotteen viimeistely ja yksityiskohtien hiominen saatujen palautteiden perusteella. Jotta palaute olisi mahdollisimman kehittävää, tulisi palautetta kerätä sellaisilta käyttäjiltä, jotka eivät ole olleet tuotteen kehitysprosessissa mukana. Jos palautetta kerätään vain kehitysprosessiin osallistuneilta, voi palaute olla liian rohkaisevaa, sillä prosessi ja tuotteen eri vaiheet ovat tuttuja. (Jämsä & Manninen 2000, 80-81.)

Kuvio 1: Tuotekehitysprosessi (Jämsä & Manninen 2000)

7 Opinnäytetyön eteneminen

7.1 Kehittämistarpeiden tunnistaminen

Aloitimme opinnäytetyöprosessin ja produktin suunnittelun pitämällä palaverin toimeksiantajan edustajien kanssa 22.2.2021. Palaveriin osallistui Go Strongin lastenkotitoiminnan johtaja. Ensimmäisessä palaverissa keskustelimme yleisesti toimeksiantajan toiminnasta ja tarjoamista palveluista sekä siitä, miten me opinnäytetyöllä voisimme toimintaa kehittää. Go Strong on yksityinen yritys, joka tarjoaa laajasti sekä laitospuolen että avopuolen lastensuojelupalveluita. Päätimme rajata aihetta ja päädyimme yhdessä toimeksiantajan kanssa siihen, että opinnäytetyö keskittyy vain Go Strongin lastenkotipalveluiden kehittämiseen.

Pidimme palaverin Go Strongin erityisopettajan kanssa 5.3.2021. Palaverissa jatkoimme keskustelua opinnäytetyön aiheesta ja kehittämistarpeista. Keskustelussa nousi esiin työntekijöiden haasteet yrityksen prosessin hahmotuksessa ja palvelulupauksen toteuttamisessa. Go Strong tarjoaa koululähtöistä lastensuojelua, mutta koululähtöisyyden prosessikuvaus ja se, mitä koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa, kaipasi selvennystä. Erityiseksi haasteeksi toimeksiantajan havaintojen pohjalta nousee, että sidosryhmille ja uusille työntekijöille ei välity riittävän hyvin se, mitä koululähtöisyys lastenkodeissa tarkoittaa. Esiin nousi tarve jostain konkreettisesta tuotoksesta, josta ilmeni koululähtöisen lastenkoti-toiminnan prosessikuvaus. Keskustelujen pohjalta hahmottui tarve tuotokselle, jota toimeksiantajan työntekijät voisivat käyttää apuna erilaisissa tilanteissa. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta oli sijoitettujen lasten tuloneuvottelut sekä yhteistyöpalaverit koulutoimen kanssa. Systeeminen työskentelyn juurruttaminen ja vahvistaminen koettiin yhdeksi tärkeäksi kehittämistarpeeksi.

7.2 Ideavaihe

Pidimme seuraavan ideointipalaverin Go Strongin erityisopettajan kanssa 26.4.2021. Tässä palaverissa jatkoimme keskustelua kehittämistarpeesta ja keinoista, joilla voisimme vastata esille nousseisiin kehittämistarpeisiin. Esiin nousi tarve vanhempien osallistamiselle. Tapaamisella pohdimme monipuolisesti, minkälaisia erilaisia tuotoksia voisimme lähteä työstämään. Lopulta päädyimme visuaaliseen oppaaseen. Kävimme keskusteltua Go Strongin arvoista, palvelulupauksesta sekä siitä, mitä termillä ”koululähtöisyys” tarkoitetaan. Go Strongin lastenkotien koululähtöisyys tarkoittaa kolmea erilaista tapaa käydä ja tukea sijoitetun lapsen tai nuoren koulunkäyntiä ja opiskelua. Päätimme luoda visuaalisen mallin näistä koulupoluista. Koulupolut olisivat oppaan keskiössä. Oppaan tarkoituksena olisi toimia informatiivisena tuotoksena kaikille sidosryhmille, toimeksiantajan työntekijät mukaan lukien. Opas suunniteltaisiin kuitenkin siten, että sen informaation ensisijainen kohderyhmä olisi lastenkodin uudet sekä nykyiset asiakkaat sekä heidän vanhempansa. Kohderyhmän fokuksena tavoitteena oli, että oppaan viestintä pysyisi tarpeeksi selkeänä ja ymmärrettävänä. Produktin viestinnällisiin ja visuaalisiin yksityiskohtiin ja niiden suunnitteluun palattiin tuotekehittelyprosessin myöhäisemmissä vaiheissa.

Tuotekehittelyprosessin mukaan ideavaiheessa voidaan käyttää avuksi erilaisia innovointimenetelmiä. Tässä vaiheessa prosessia varsinaisten innovointimenetelmien käytölle ei ollut tarvetta, sillä erilaisia ideoita ja ehdotuksia syntyi automaattisesti ja yhteistyötahojen kanssa ideointi sujui helposti ja vaivattomasti.

6.5.2021 pidimme palaverin Go Strongin lastenkotitoiminnan johtajan kanssa. Kävimme läpi sen, mitä olimme tähän mennessä suunnitelleen, hyväksyimme opinnäytetyösuunnitelman sekä luonnostelimme opinnäytetyöprosessin aikatauluja. Tässä vaiheessa kävimme myös

keskustelua siitä, missä muodossa lopullinen opinnäytetyö julkaistaan. Kävimme keskustelua, onko tarpeen salata opinnäytetyö tai jättää esimerkiksi lopullinen produkti julkaisematta. Sovimme, että jatkamme keskustelua tästä aiheesta opinnäytetyön edetessä. Projektin edetessä sovimme, että oppaasta tulee julkinen ja että opinnäytetyö voidaan julkaista kokonaisuudessaan.

Lastenkotitoiminnan johtajan kanssa pidetyssä palaverissa esitimme ehdotuksen siitä, että ulkopuolinen designer toteuttaisi oppaan lopullisen ulkoasun. Stella Haponen oli ilmaissut halukkuutensa osallistua projektiin ja produktin toteuttamiseen designerin roolissa. Ammattilaisen suunnittelema ulkoasu lisäisi oppaan käytettävyyttä ja vaikuttavuutta.

7.3 Luonnostelu

Luonnosteluvaiheessa hyödynsimme toimeksiantajan asiantuntijoita ja suoritimme haastatteluja, joiden avulla keräsimme tietoa Go Strongin toiminnasta ja toimintatavoista, arvoista, palvelulupauksesta sekä asiakasprofiilista. Haastatteluista kerätty materiaali jäseneltiin ja tiedon avulla laadittiin oppaan informatiivinen sisältö.

Ensimmäinen haastattelu pidettiin 14.6.2021. Haastattelimme yhtä aikaa Go Strongin lastenkotitoiminnan johtajaa sekä Siikajärven lastenkodin johtajaa. Olimme laatineet etukäteen neljän kysymyksen haastattelurungon (liite 1.), jonka avulla toteutimme teemahaastattelun. Haastattelusta nousi esille erityisesti Go Strongin visio koululähtöisestä lastensuojelusta ja siitä, miten haastateltavat sen näkivät ja miten toivoisivat opinnäytetyömme kehittävän sitä. Haastattelusta saimme myös kattavan kuvan asiakasprofiileista sekä erilaisista verkostoista.

29.6.2021 haastattelimme lastenkotien erityisopettajaa. Olimme käyneet läpi edellisen haastattelun materiaaleja ja pohtineet, minkälaista tietoa meidän olisi vielä kerättävä. Haastattelussa keskustelimme samoista teemoista, kuin ensimmäisessä haastattelussa. Tämän lisäksi tässä haastattelussa syvennyimme jo aiemmin suunnittelemaamme koulupolkuysteemiin ja systeemin sisällön luomiseen. Lisäksi hahmottelimme oppaan sisältöä ja laadimme alustavan sisällysluettelon oppaalle.

7.4 Kehittely

Kun olimme toteuttaneet haastattelut, kävimme läpi keräämämme aineiston, jonka pohjalta lähdimme suunnittelemaan oppaan informatiivista sisältöä. Ryhdyimme laatimaan ensimmäistä ”käsikirjoitusversiota” oppaasta. Loimme myös oppaan sisällysluettelon, jonka avulla pystyimme jäsentämään oppaan rakennetta ja hahmottelemana sisältöä. Jo heti sisällön kirjoittamisen alkuvaiheista lähtien pidimme fokuksen kohderyhmässä, jotta kirjoittamamme teksti olisi kohderyhmälle sopivassa ja ymmärrettävässä muodossa. Pyrimme alusta asti välttämään niin sanottuja ammattitermejä sekä pitämään asiasisällön lyhyenä ja ytimekkäänä.

Tapasimme Go Strongin erityisopettajan 10.8.2021. Tässä tapaamisessa aloimme työstämään oppaan sisältöä. Hahmottelimme koulupolkusysteemiä sekä sitä, mitä oppaassa siitä kerrottaisiin. Tahdoimme luoda Go Strongin lastenkotien koulutuen muodoista visuaalisen kuvauksen, systeemin. Keskustelussa nousi vahvasti esiin se, että systeemissä on kolme toisistaan eriävää tapaa tukea lasten koulunkäyntiä ja että tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan aina siirtyä niin sanottuun kevyimmän tuen malliin. Systeemi olisi helppo luoda portaiksi tai pyramidiksi, mutta emme halunneet luoda mielikuvaa siitä, että joku vaiheista olisi toista vähempiarvoisempi tai vastaavasti parempi. Toimeksiantajan toive oli, että systeemi olisi vahvasti visuaalinen, ja että pelkkää kuvaa systeemistä voitaisiin käyttää työskentelyvälineenä erilaisissa tilanteissa. Systeemi oli kulkenut läpi projektin nimellä ”koulupolut”, mutta toimeksiantajan toiveesta pohdimme myös muita nimiä systeemille.

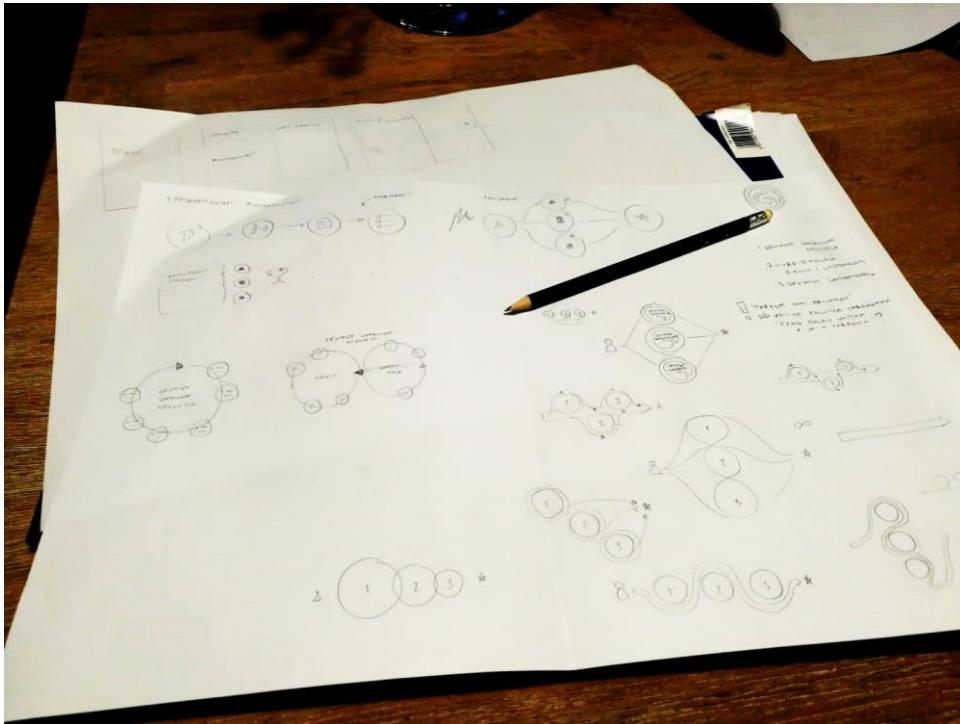
Systeemin ideoinnissa käytimme hyödyksi aivoriihimenetelmää. Aivoriihi on kolmivaiheinen luovan ongelmanratkaisun menetelmä, joka alkaa tavoitteidenasettelulla, jonka jälkeen työryhmän jäsenet jakavat ideoitaan siten, ettei niitä ole tässä vaiheessa tarkoitus arvostella tai sen tarkemmin käsitellä. Ideoita kirjataan ylös niin paljon, kun niitä syntyy. Kun uusia ideoita ei enää synny, ylös kirjattuja ideoita aletaan yhdessä sovitulla tavalla arvioida ja tarkastella. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 160-161.)

Kirjoitimme ja piirsimme ylös useita erilaisia vaihtoehtoja termille koulupolut. Ideoinnista huolimatta emme keksineet parempaa ja kuvaavampaa termiä, joten päätimme jatkaa oppaan ja systeemin työstämistä koulupolkuina.

Pidimme aloitustapaamisen designerin kanssa 23.8.2021. Tässä tapaamisessa kävimme designerin kanssa läpi oppaan tarkoituksen ja tavoitteet. Tässä vaiheessa olimme luoneet oppaasta vain tekstiä sisältäviä luonnoksia. Designerin kanssa lähdimme muuttamaan tekstiä visuaalisemmaksi ja aloimme hahmottelemaan ulkoasua ja ulkomuotoa. Kävimme myös läpi koulupolkusysteemin tavoitteet ja tarkoituksen sekä siihen liittyvät toiveet ja odotukset. Designerin toiveesta selvitimme hänelle Go Strongin graafisen ohjeistuksen. Graafinen ohjeistus takasi sen, että tuottamamme opas noudatti yrityksen muiden materiaalien kanssa yhtenäisen näköisiä ulkoasua noudattamalla esimerkiksi ennalta määriteltyä värimaailmaa ja fonttityylejä. Yhtenäisyys takaa sen, että asiakas ymmärtää tuotteen liittyvän juuri kyseiseen yritykseen.

Tapaamisen pohjalta designer laati visuaalisen luonnoksen oppaasta. Tapasimme lastenkoti-toiminnan johtajan 2.9.2021. Hyväksyimme hänellä designerin laatiman visuaalisen luonnoksen sekä meidän laatimamme informatiivisen sisällön, eli oppaaseen tulevan tekstin.

6.9.2021 pidimme tapaamisen designerin kanssa. Designer oli luonut kolme erilaista luonnosta koulupolkusysteemistä, joista valitsimme parhaan. Tässä vaiheessa luovutimme oppaan informatiivisen sisällön designerin käyttöön, jotta hän pystyisi suunnittelemaan oppaan sisällön asettelun ja visuaalisuuden tekstit mukaan huomioiden.

Kuvio 2: Designerin luonnokset koulupolkusysteemistä

20.9.2021 pidimme tapaamisen lastenkotien erityisopettajan kanssa. Tässä palaverissa työstimme oppaan visuaalista ilmettä. Näytimme erityisopettajalle designerilta saamamme luonnokset ja kävimme keskustelua ja mietimme vastauksia designerin esittämiin kysymyksiin: onko opas työvälteenä käytettävä sekä vastaako oppaan ulkoasu yrityksen imagoa ja toiveita? Palaverissa nousi esiin toimeksiantajan tyytyväisyys tuotteeseen sekä heidän keksimänsä monipuoliset käyttömahdollisuudet, kuten lapsen koulunkäynnin alkukartoituksessa tai vanhempien kanssa tehtävästä työskentelystä lapsen tilanteen havainnollistamisen apuna. Tässä palaverissa hioimme vielä oppaan tekstisisältöä mm. sanavalintoja muokkaamalla sekä jäsentämällä ja tarkentamalla tekstiä ja sen rakennetta ja sanamuotoja sekä lauserakenteita. Kartoitimme myös sen, mitä vaiheita oppaan työstämisessä olisi vielä jäljellä. Päädyimme siihen, että oppaan viimeistelyssä olisi huomioitava vielä muutaman kuvituskuvan lisääminen, tekstin yhtenäistäminen sekä yhden informaatio sivun lisääminen.

Yhteistyökumppanimme näki, että luomaamme opasta voisi hyödyntää muokattuna yrityksen sisäisesti työkaluna esimerkiksi tiimipalaverissa. Yhteistyökumppanin aloitteesta aloimme jatkokehittää oppaasta erillistä materiaalisivua, joka toimisi työntekijöiden työkaluna. 28.9.2021 pidimme palaverin lastenkotien erityisopettajan kanssa. Palaverin aikana ke-räsimme sisältöä työntekijöiden työkaluksi tarkoitettua materiaalia varten.

7.10.2021 pidimme työstöpalaverin designerin kanssa. Designerille luovutettiin viimeiseen muotoon muokatut tekstit, jotta designer pääsi tekemään viimeiset visuaaliset muokkaukset oppaaseen.

11-15.10.2021 työstimme päivittäin opasta ja työkalua designerin kanssa. 15.10.2021 saimme käsiimme lähes valmiin version oppaasta. Tähän versioon lähdimme keräämään palautetta viimeistelyvaiheessa.

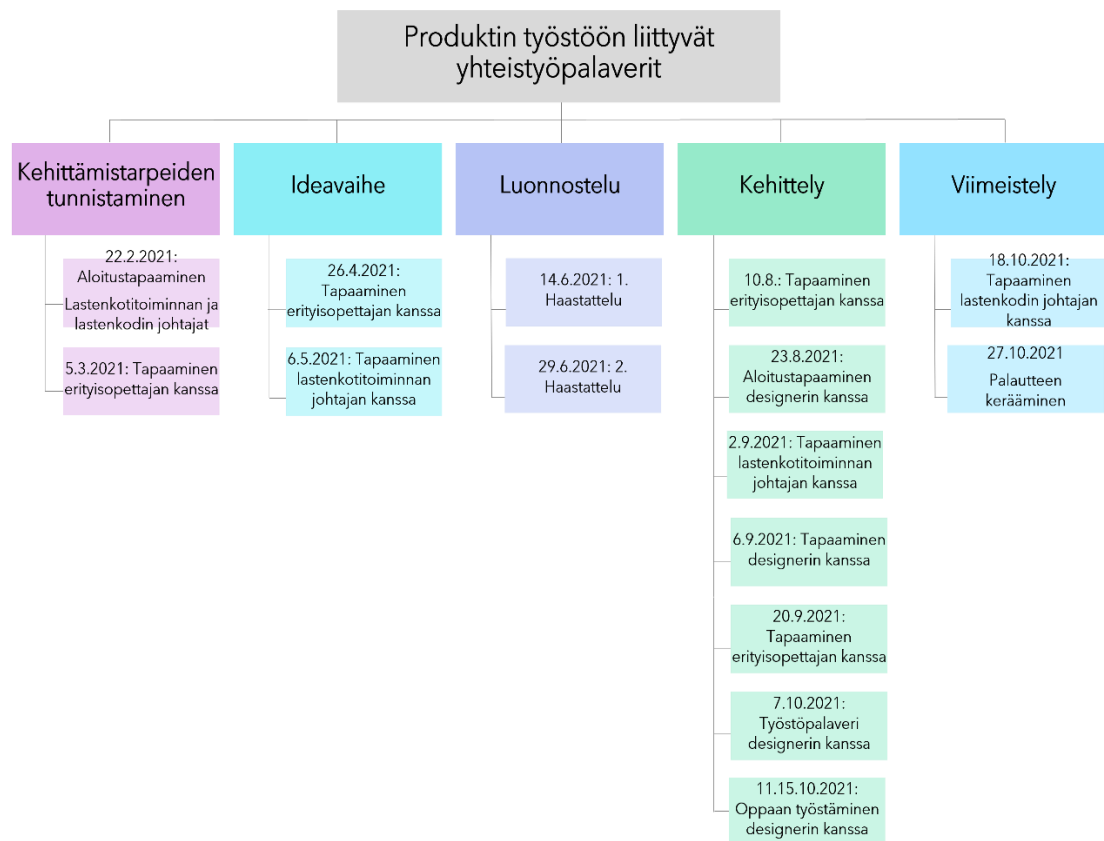
7.5 Viimeistely

Kun olimme saaneet käsiimme sellaisen version oppaasta, jonka pystyimme esittelemään toimeksiantajalle, pidimme 18.10.2021 palaverin Siikajärven lastenkodin johtajan kanssa, jossa kävimme läpi oppaan sisällön sekä kartoitimme palautetta viimeistelyä varten.

Koska tarkoituksena oli suunnitella ja kehittää produkti tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa, keräsimme aktiivisesti palautetta toimeksiantajan asiantuntijoilta jokaisessa prosessin vaiheessa. Olimme suunnitelleet, että keräämme viimeisen palautteen valmiista produktista tuotteen loppukäyttäjiltä, eli toimeksiantajan työntekijöiltä. Palautteen saamiseksi olimme suunnitelleet hyödyntävämme sähköistä lomaketta ja olimme valinneet käytettäväksi lomakkeeksi Google Formsin, sillä sen käyttö on asiakkaalle helppoa ja sen avulla olisimme pystyneet keräämään palautetta ja käyttäjäkokemuksia siten, että vastaajat pystyisivät antamaan palautteen anonymisti, eli ilman henkilö- tai muita tietoja, joiden avulla heidät olisi voinut tunnistaa. Olimme tehneet kyselyn valmiiksi. Kyselyyn olimme valinneet sekä suljettuja, että avoimia kysymyksiä. Olimme suunnitelleet toimeksiantajan kanssa, että osallistumme Go Strongin lastenkotien työryhmien tiimikokoukseen, jossa esittelisimme työryhmälle valmiin oppaan, sekä kertoisimme sen käyttömahdollisuuksista. Samalla olisimme lähettäneet kaikille läsnä oleville sähköisen palautekyselyn sähköpostiin.

Sairastapausten vuoksi palautteenkerääminen toimeksiantajan työntekijöiltä ei kuitenkaan onnistunut suunnitelmiemme mukaisesti. Jouduimme muokkaamaan palautteenkeräämistapaa ja laadimme kuuden kysymyksen palautekyselyn (liite 2.), jonka lähetimme Go Strongin avainasemassa työskenteleville henkilöille, jotka olivat olleet mukana opinnäytetyöprosessissamme. Palautekyselyssä pyysimme palautetta produktiin liittyen, mutta myös itse opinnäytetyöprosessiin ja yhteistyöhön liittyen. Lähetimme palautekyselyn Go Strongin lastenkotitoiminnan johtajalle, lastenkodin johtajalle, lastenkotien erityisopettajalle sekä psykologille.

Palautteen perusteella kaikki vastaajat kokivat oppaan onnistuneeksi ja valmiiksi, eikä kenelläkään ollut mitään korjaus- tai muokausehdotuksia produktiin liittyen tässä vaiheessa. Tuotekehitysprosessin näkökulmasta tämä tarkoitti sitä, että produkti oli nyt valmis, eikä siihen tule enää korjauksia tai muokkauksia.

Kuvio 3: Produktin työstöön liittyvät yhteistyöpalaverit

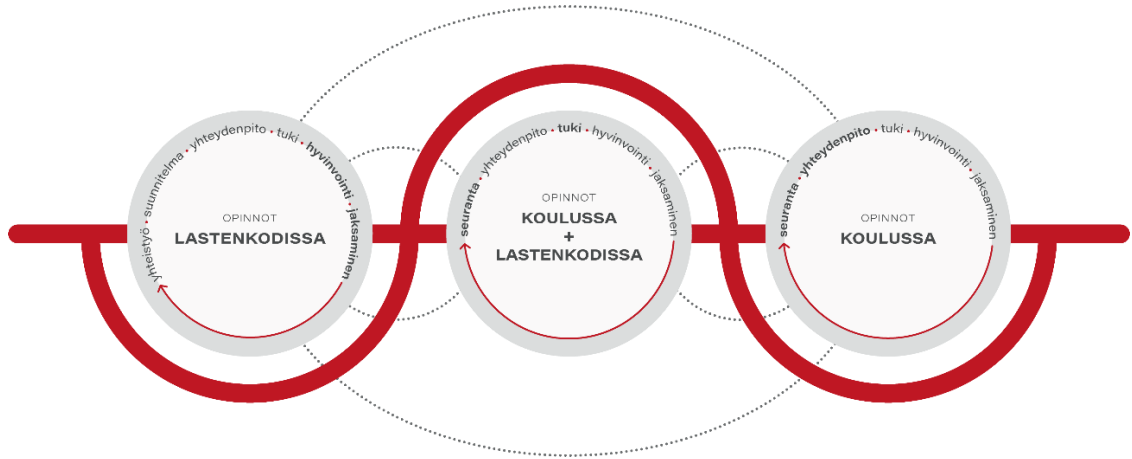
8 Valmis produkti

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja jäsentää, mitä Go Strongin koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätyn tiedon pohjalta tuottaa visuaalinen opas, joka avaa koulunkäynnin tukemisen toimintamalleja toimeksiantajan lastenkotipalveluissa. Yhdessä toimeksiantajan asiantuntijoiden sekä designer Stella Haposen kanssa loimme Go Strongin koulupolkusysteemiin, jossa on visuaalisin keinoin kuvattuna yrityksen kolme erilaista tapaa tukea ja edistää sijoitetun lapsen koulunkäyntiä. Tämän lisäksi yhdessä toimeksiantajan asiantuntijoiden sekä designerin kanssa loimme ”Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa” -oppaan, joka rakentui luomamme koulupolkusysteemiin ympärille. Oppaan tavoitteena on lisätä sidosryhmien ymmärrystä toimeksiantajan palveluista sekä helpottaa toimeksiantajan ja sidosryhmien yhteistyötä.

8.1 Go Strongin koulupolkusysteemi

Kerätyn tiedon pohjalta lähdimme luomaan visuaalista mallia, joka jäsentäisi ja havainnollistaisi Go Strongin lastenkoteihin sijoitettujen lasten koulunkäynnin tuen erilaiset mahdollisuudet, sekä toimisi työvälineenä lapsen koulunkäynnin tilanteen jäsentämiselle. Yhdessä

toimeksiantajan asiantuntijoiden sekä designerin kanssa loimme Go Strongin koulupolkusysteemin. Polkujen visuaalisuus auttaa lukijaa hahmottamaan konkreettisesti sen, mitkä polkujen tavoitteet ovat ja tuoda näkyväksi minkälaisia konkreettisia toimenpiteitä lastenkodeissa tehdään lapsen koulunkäynnin edistämiseksi.

Kuvio 4: Koulupolkusysteemi

Ensimmäinen polku: opinnot lastenkodissa. Tämän polun tavoitteena on vakauttaa lapsen elämäntilanne ja arki. Lapsen koulunkäynti tapahtuu toistaiseksi lastenkodissa, jossa lapsen koulukäyntiä tuetaan. Lapsen koulu ja läheisverkosto pidetään ajan tasalla lapsen asioissa säännöllisellä yhteydenpidolla. Erityisopettaja laatii koulun kanssa tarkan suunnitelman koulutyön etenemisestä, sekä toimittaa opintosuoritukset koululle arvioitavaksi koulun kanssa sovitulla tavalla. Lapselle laaditaan viikkokohtainen suunnitelma arjen tueksi.

Toinen polku: opinnot koulussa ja lastenkodissa. Tämän polun tavoitteena on, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja että yhdessä lapsen kanssa löydetään yksilöllisiä tapoja opintojen edistämiseen. Lapsi suorittaa opintoja osittain lähiopetuksena koulussa ja osittain räätälöitynä lastenkodissa. Lapsen koulun ja läheisverkoston kanssa pidetään säännöllistä yhteyttä. Lapsen opintojen etenemistä seurataan, jotta tunnistetaan lapsen onnistumisia, sekä tuen tarpeita. Erityisopettaja sopii koulun kanssa koulunkäynnin järjestelyistä, kuten lyhennetyistä koulupäivistä, rästitehtävien suorittamisesta ja näyttöjen antamisesta koulun ulkopuolisella ajalla sekä toimittaa opintosuoritukset arvioitavaksi koululle. Lapsi suorittaa opintoja koulun kanssa sovitulla tavalla. Lastenkodin henkilökunta tukee lasta opintojen suorittamisessa.

Kolmas polku: opinnot koulussa. Tämän polun tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa toimivia arjen osa-alueita. Lastenkotiin muutettuaan lapsi jatkaa opiskelua omassa koulussaan tai vaihtaa lähikouluun. Lapsen koulun ja läheisverkoston kanssa pidetään säännöllistä yhteyttä. Lapsen opintojen etenemistä seurataan, jotta tunnistetaan lapsen onnistumisia, sekä tuen tarpeita. Lastenkodin henkilökunta huolehtii siitä, että lapsen arki tukee koulunkäyntiä ja edistää opintoja sekä huolehtii läksyistä, kokeisiin lukemisesta ja muista lapsen kouluun

liittyvistä velvoitteista sekä siitä, että lapsi lähtee ajoissa kouluun ja että hänellä on koulu-reppu pakattuna.

Jokainen polku sisältää myös arjen tuen, jolla tarkoitetaan sitä, että lastenkodissa huolehditaan siitä, että lapsi syö ja nukkuu riittävästi jaksakseen. On myös tärkeää pitää huolta siitä, että lapsen arjessa on koulunkäynnin lisäksi riittävästi muita miellyttäviä tekijöitä, kuten harrastuksia ja virikkeitä.

8.2 Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa

Kerätyn tiedon avulla loimme yhdessä Go Strongin asiantuntijoiden sekä designerin kanssa kaksitoistasivuisen oppaan nimeltä ”Opas koululähtöisyydestä Go Strongin lastenkodeissa”. Opas kertoo lukijalle Go Strongin toimintatavoista, sekä toimii ohjekirjana Go Strongin koulupolkusysteemille. Oppaan työstön alkuvaiheessa ensisijaiseksi kohderyhmäksi valikoitui lastenkodin uudet sekä nykyiset asiakkaat sekä heidän vanhempansa. Kohderyhmän fokuksena oli, että oppaan viestintä pysyisi tarpeeksi selkeänä ja ymmärrettävänä. Oppaasta on tehty mahdollisimman lyhyt ja sen sisältö on tehty helposti ymmärrettävään ja nopeasti luettavaan muotoon, jotta käytettävyys olisi mahdollisimman helppoa. Oppaasta luotiin seuraavat muodot: fyysinen opas, sähköisessä muodossa luettava opas ja nettisivuilta ladattava ja luettava opas.

Oppaan ensimmäisellä sivulla on johdanto, jossa kerrotaan oppaan tarkoitus sekä avataan sitä, miksi Go Strong näkee lapsen koulunkäynnin tukemisen niin merkityksellisenä. Seuraavalla sivulla kerrotaan siitä, mitä tapahtuu, kun lapsi muuttaa Go Strongin lastenkotiin.

Oppaan seuraavat kahdeksan sivua sisältävät koulupolkusysteemin jokaisen polun, sekä polun sisällön tarkemmin kerrottuna. Jokaiselle polulle on oma aukeamansa, jossa avataan polun tavoitteet, erityispiirteet sekä kerrotaan, miten tällä polulla lapsen kanssa työskennellään ja mitä keinoja käytetään.

Viimeisellä aukeamalla kerrotaan Go Strongin moniammatillisesta tiimistä. Aukeamalla kerrotaan, keitä lastenkodeissa työskentelee, sekä avataan heidän työtehtäviään ja vastuunjakoaan.

Oppaan lisäksi loimme erillisen, yksisivuisen, oppaasta tiivistetyn materiaalin, joka toimii työkaluna työntekijöille. Materiaalissa on kuvattuna koulupolkusysteemi sekä jokaisen polun tavoitteet. Koulupolkusysteemi havainnollistaa työntekijöille sitä, missä vaiheessa prosessia lapsi on. Työkalussa on myös avattuna erikseen jokaisen polun kohdalla ne asiat, mitä lapsen osalta työntekijän näkökulmasta seurataan sekä miten tässä polussa lapsen kanssa työskennellään ja mitä keinoja käytetään. Koulupolkusysteemiä voidaan käyttää apuna lapsen tilanteen

arvioinnissa. Systeemiä voidaan hyödyntää erilaisissa työryhmäpalavereissa, lapsen neuvotte-
luissa sekä muussa työskentelyssä.

9 Opinnäytetyöprosessin arviointi

9.1 Toimeksiantajan arviointi

Lähetimme sähköpostitse palautekyselyn (liite 3.) neljälle Go Strongin avainhenkilölle, jotka olivat olleet mukana opinnäytetyöprosessissamme. Palautekyselyn toteutimme avoimilla kysy-
myksillä saadaksemme mahdollisimman laajoja vastauksia ja arvioita opinnäytetyöstä. Kysy-
myksillä pyrimme saamaan tietoa opinnäytetyöprosessin tavoitteiden toteutumisesta, oppaan
käytettävyydestä ja visuaalisesta ulkoasusta, opinnäytetyöprosessin yhteistyön sujuvuudesta,
oppaan jatkokehityksestä, sekä yleistä vapaata palautetta.

Yhteistyökumppanimme arvioi opinnäytetyön tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumista seu-
raavasti:

*”Kyllä, lopputuotos on erinomainen ja vastaa täsmälleen sitä, mitä opinnäyte-
työltä odotin.”*

”Mielestäni onnistuitte mainiosti”

*”Tavoitteissa olette onnistuneet upeasti! Ensimmäinen tuotos, joka helpottaa
kaikkia työtä ja yhteistyötä kanssamme tekeviä tahoja saamaan kiinni, mitä
koululähtöisyys oikeasti tarkoittaa. Tämä auttaa meitä kaikkia puhumaan ”sa-
malla kielellä” tästä Go Strongin ytimestä eli on myös selkeä markkinoinnin
väline, samalla, kun perehdyttää työntekijät oleellisimpaan.”*

Yhteistyökumppani arvioi produktin ulkoasua, sisältöä ja ymmärrettävyyttä seuraavasti.

”Tyylikäs, viimeistelty, ammattimainen, selkeä, helposti ymmärrettävä. ”

*”Tykkään sen selkeydestä, firman värien hienosta käytöstä ja tyylikkään yksin-
kertaisesta ilmeestä”*

*”Ulkoasu on oikein miellyttävä ja helposti seurattava. Opas on erinomaisen
selkeä ja informatiivinen.”*

Yhteistyökumppani arvioi seuraavasti sitä, miten ja millaisissa tilanteissa opasta voisi hyödyn-
tää:

”Tämä menee ehdottomasti jollain tavoin verkkosivuillemme!! Siikajärven lastenkodissa tästä tehdään osa tiimipalaverien rakennetta. Jokainen uusi työntekijä perehtyy tähän osana perehdytyspakettiaan. Verkosto saa tämän esitteen, kun tarvitsee lisätietoa lastenkotia ohjaavista toimintaperiaatteista. Tämä menee osaksi omaohjelmasuunnitelmaa. Lapsen ja perheen kanssa tätä voidaan käydä esimerkiksi yhteisissä tapaamisissa. Erityisopettaja voi laittaa kouluille myös tämän pamfletin, kun aloittaa yhteistyön. Tämä vähentää kaikkien ”ylimääräistä” selittämistä monella eri tavoin samasta asiasta.”

”Se helpottaa työskentelyä perheiden ja sosiaalityöntekijöiden kanssa, jotka ovat usein huolissaan koulunkäynnin jatkuvuudesta lapsen muuttaessa lastenkotiin”

”Kaikilla mahdollisilla tavoilla; käytämme tuotosta sisäisessä koulutuksessa, markkinointimme tukena verkostoissa, some-julkaisuissa, uusien työntekijöiden perehdyttämisessä”

”Opas on ehdottomasti upea visualisointi työstä, jota koulun eteen lastenkodissamme tehdään, joten sen voi lähettää perheille, sosiaalitoimeen, kouluun ja todellakin antaa myös nuorille itselleen.”

”Visuaalinen ulkonäkö on hyvä ja kiva. Raikas ja moderni. Houkuttelee lukemaan.”

Kysyimme, voisiko opasta jatkokehittää tulevaisuudessa esimerkiksi seuraavalla opinnäytetyöllä:

”Aivan varmasti voisi, kuten myös toimintaamme koululähtöisyyden airueena lastensuojelun kentällä kokemusten karttuessa. Nämä voisivat hyvin kulkea käsi kädessä, tai oikeastaan se on lähes välttämätöntä. ”

”Jatkokehittäminen on aina mahdollista. Mielikuvitus vaan rajana. Esimerkiksi Go Strongin kehittämään StrongAppiin ja sisäiseen koulutukseen tämä tuo mukavasti rakennetta lisää. ”

”Varmasti tuosta saisi kimpoamaan jatkokehitys versioita, jotka esimerkiksi syventäisivät eri osa-alueita tai vastaavaa muista Go Strongin ympärillä pyöristä teemoista.”

”Ilman muuta voi! Tätä voi täydentää esimerkiksi integraatiolla liittyen Appiin eli luodaan tehtäviä suoraan Appiin tämän avulla. Lisäksi samantyyppistä infoa kaipaa esim. viikko-ohjelma, lasten palaveri yms.”

Yhteistyökumppanin arvio opinnäytetyöprosessin sujuvuudesta ja yhteistyöstä prosessin aikana:

”Hatun nosto sitkeille ja lahjakkaille opiskelijoille tämän projektin loppuun viemisestä vaihtelevassa ympäristössä koronankin varjossa. Helppoa, hyvällä tavalla vaivatonta ja työelämän näkökulmasta hallitun oloista työskentelyä”

”Toimivaa, innostavaa, pohtivaa, eteenpäin katsovaa ja ratkaisuja hakevaa”

”Paneuduitte selvästi aiheeseen ja haastoitte ainakin minua puhumaan oleellisista asioista aiheen ympärillä. Taustatyön ansiosta, tuotos on parempi, kun mitä osasin edes odottaa. Työstä näkee, että olette puhuttaneet monia Go Strongilaisia sekä löytäneet syvimmän ytimen.”

Yhteistyökumppanin vapaa palaute opinnäytetyöstä:

”Ootte upeita, pitäkää päät ylpeinä pystyssä saavutuksistanne ja hienosta yhteistyöstänne myös toistenne kanssa. Kovaa settiä, respect! ”

”Kiitos upean oppaan tekemisestä käyttöömmee! Aivan mahtavaa”

”Jatkakaa samalla mallilla. Teillä on sydän paikallaan ja taitoa. ”

” Mahtavaa paneutumista ja työtä! Ehkä jäin kaipaamaan raporttia taustatyökentelystä sekä viitekehystä, sillä on aina opettavaista nähdä mitkä asiat ovat johtaneet näin huikeaan lopputulokseen. Tämä on huikea juttu, kiitos!!”

9.2 Itsearviointi

Aloittaessamme opinnäytetyöprosessiamme, emme asettaneet konkreettisia toiveita ja odotuksia produktin ulkonäköön ja sisältöön liittyen, sillä halusimme alusta asti luoda produktin siten, että se vastaisi toimeksiantajan toiveita ja tarpeita. Poistamalla omat odotukset tuotteen lopputuloksen osalta, pystyimme työskentelemään täysin asiakaslähtöisesti toimeksiantajaa kuunnellen ja tiivistä yhteistyötä tehden. Mielestämme onnistuimme tässä, sillä lopullinen tuote vastaa toimeksiantajan toiveita ja on osoittautunut toimeksiantajan näkökulmasta hyödylliseksi ja monipuolisesti käytettäväksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja jäsentää, mitä Go Strongin koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa. Tähän liittyvä tiedonkeruu onnistui loistavasti, sillä saimme kerättyä kaiken olennaisen informaation ja jäsenneiltyä siitä kattavan, mutta tiiviin sisällön oppaaseen. Loimme oppaan, joka on mielestämme kaikin puolin onnistunut teos. Opas on ymmärrettävä, selkeä, visuaalisesti tyylikäs ja se kuvaa kattavasti toimeksiantajan

toimintaa koululähtöisyydestä. Olemme tyytyväisiä opinnäytetyöprosessin lopputulokseen. Uskomme, että oppaamme lisää Go Strongin ja sidosryhmien välistä yhteistyötä ja ymmärrystä sekä lisää koululähtöisen lastensuojelun vaikuttavuutta.

Olimme asettaneet opinnäytetyön tavoitteeksi visuaalisen oppaan luomisen. Itse oppaan lisäksi loimme Go Strongin koulupolut-systeemin sekä erillisen työntekijöiden työkaluksi soveltuvan materiaalin. Onnistuimme siis lopulta tuottamaan enemmän materiaalia, kuin mitä olimme suunnitelleet.

10 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyyden varmistamiseksi perehdyimme Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n laatimiin ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin (2019) sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimaan Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (2012) julkaisuun. Opinnäytetyöprosessin aikana sekä julkaisuvaiheessa henkilöiden tietosuojan toteutumisen takaamiseksi henkilötietojen käsittelemisessä on noudatettava erityistä tarkkuutta (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2019, 7). Varmistaaksemme tietosuojan toteutumisen, emme keränneet missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa sellaisia tietoja, joissa olisimme käsitelleet henkilötietoja. Huolehdimme myös siitä, että opinnäytetyössä emme julkaise opinnäytetyöprosessiin osallistuneiden henkilöiden nimiä.

Opinnäytetyön produktin yksi osista on työntekijöiden työkaluksi tuotettu materiaali. Tätä materiaalia emme julkaise, sillä se sisältää yrityksen toimintaan liittyvää tietoa, jonka toimeksiantaja haluaa pitää salattuna. Yhteistyö toimeksiantajan asiantuntijoiden kanssa noudatti avoimuutta ja luotettavuutta läpi opinnäytetyöprosessin. Prosessissa mukana olleilla asiantuntijoilla oli mahdollisuus jokaisessa prosessin vaiheessa käydä läpi kirjallisia tuotoksia ja näin varmistaa, että produktiin sekä opinnäytetyöhön tulevat tekstit eivät sisältäneet asiavirheitä tai mitään salassa pidettäviä tietoja.

Kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä lähdeaineiston laatu on avainasemassa opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa. Kehittämistyössä tarkoituksena on yhdistää käytännön toteutus teoreettiseen tietoon ja siksi lähdekriittisyys on välttämätöntä. Lähdeaineiston valintavaiheessa aineistoa arvioidaan tiedonlähteen uskottavuuden, iän, tunnustettavuuden ja laadun mukaan. Oman alan kirjallisuuden seuraaminen auttaa hahmottamaan, ketkä tuottavat alalla tunnettavaa ja luotettavaa tietoa. Lähdekriittisyyden lisäksi lähteitä on käytettävä oikein. On pyrittävä käyttämään ensisijaisia lähteitä ja vältettävä toissijaisten lähteiden käyttöä. Lähdeviitteet on merkittävä tekstiin sekä lähdeluetteloon oikein plagioinnin välttämiseksi. (Vilka & Airaksinen 2003, 72-73.)

11 Pohdinta

Yhteistyö Go Strongin kanssa on osoittautunut saumattomaksi. Kehitystyöprosessi vaatii kehittäjältä ja kehitystyön kohteelta paljon resursseja, jotta lopullinen produkti tai palvelu on helposti käytettävä tai ymmärrettävä. Mahdollistaakseen tämän yritys on tarjonnut tukea, kannustusta ja aikaansa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Vallitsevan Koronavirustautiepidemian vuoksi niin yritys- kuin opiskeluympäristöissäkin jouduttiin ottamaan erilaiset etäyhteystyövälineet haltuun hyvin nopeasti. Meidän näkökulmastamme tämä edesauttoi työskentelymme sujumista, sillä pystyimme pitämään helpommin ja vaivattomammin palaverieita etäyhteyksin yhteistyökumppaneidemme kanssa.

Opinnäytetyömme toteuttaminen antoi meille hyvän tilaisuuden tutustua lastensuojeluun ja sijaishuoltoon opiskelun ja koulunkäynnin tukemisen näkökulmasta. Lapsen arki lastenkodissa muodostuu useista elementeistä, joissa koulunkäynti on vain yksi osa kokonaisuutta. Silti koulunkäyntiä tuettaessa kaikki arjen osa-alueet on otettava huomioon, sillä ne vaikuttavat kaikki kokonaisvaltaisesti lapsen kykyyn ja voimavaroihin suorittaa opintojaan. Koemme Go Strongin arvot ja tavoitteet myös meille tärkeiksi ja tästä syystä tuntui mielekkäältä ja motivoivalta kehittää opinnäytetyön avulla juuri kyseisen yrityksen toimintaa ja omalla panokselamme olla mukana kehittämässä sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemista.

Kun arvioimme opinnäytetyöprosessia oman oppimisen näkökulmasta, voimme todeta, että opinnäytetyömme oli kokonaisuudessaan erittäin onnistunut. Opimme, että oma motivaatio ja innostus työtä kohtaan heijastuu myös muihin ja luo innovatiivisen työskentelyilmapiirin, jonka ansiosta prosessiin sitoutuminen ja sen työstäminen tuntuu mielekkäältä ja motivoivalta. Opinnäytetyöprosessi kohtasimme myös haasteita. Tavoitteisiimme nähden asetimme kuitenkin liian optimistisen aikataulutavoitteen opinnäytetyön etenemiselle. Opinnäytetyöhön valitsemamme kehittämismuoto on asiakaslähtöinen, mutta asiakaslähtöisyys vaatii asiakkaan huomioimista ja työskentelyprosessiin osallistamista jokaisessa työvaiheessa. Käytännössä se tarkoitti sitä, että Go Strongin asiantuntijoiden kanssa pidettävien palaverien määrää ei voitu ennalta suunnitella ja palaverieita oli pidettävä hyvin lyhyilläkin varoitusajoilla. Tämä taas vaati ajankäytöllistä joustavuutta niin meiltä, kuin työelämäkumppanin edustajiltakin ja prosessin kesto pidentyi ajallisesti.

Toinen opinnäytetyön tekijöistä oli työsuhteessa Go Strongin lastenkodissa opinnäytetyöprosessin alkaessa, kun taas toisella opinnäytetyön tekijällä ei ollut mitään kontakteja yritykseen. Koimme tämän asetelman alusta asti yhdeksi työskentelymme suurimmista vahvuuksista, sillä pystyimme tarkastelemaan asioita kahdesta hyvin erilaisesta näkökulmasta. Toinen opinnäytetyön tekijöistä pystyi refleктоimaan ja havainnoimaan tietoa yrityksen sisältä käsin, kun taas toinen opinnäytetyön tekijöistä pystyi tarkastelemaan asioita kriittisesti ulkopuolisen

näkökulma. Kun työskentelee päivittäin käsiteltävän asian äärellä, jotkin asiat saattavat muodostua itsestäänselvyyksiksi ja siksi ulkopuolisen näkemys antoi uusia näkökulmia.

Jämsän ja Mannisen (2000) tuotekehitysprosessin valitseminen tuotteistamisen teoreettiseksi taustaksi auttoi meitä hahmottamaan tuotekehittämisen prosessin ja sen eri vaiheet. Tuotekehitysprosessiin perehtyminen ja sen hallitseminen auttoi meitä etenemään produktin työstämisessä strukturoidusti ja tekemään oikeita asioita oikeissa vaiheissa prosessia. Opinnäytetyöprosessi on antanut kattavan ymmärryksen kehitystyön perusteista ja miten yrityksen tarpeista kyetään luomaan konkreettinen tuotos. Sujuva yhteistyö mahdollisti sen, että opinnäytetyönä tuotettu produkti on aidosti työelämäkumppanin tarpeista syntynyt ja heidän toiveitaan vastaava.

Pyrimme työskentelyllämme ja tuottamallamme produktilla luomaan pohjan seuraaville kehityksille. Toivomme oppaamme toimivan riittävänä pohjana sekä oppaan jatkokehitykselle, että muille teemaa käsitteleville opinnäytetöille. Go Strong on kehitysmuuttainen yritys ja tulevaisuudessa yritys voisi tehdä tutkimusta koululähtöisten toimintamallien vaikuttavuudesta nuorten koulunkäynnin edistymiseen hyödyntäen esimerkiksi muita opinnäytetyötä. Olisi myös mielenkiintoista selvittää lisäkö oppaamme sidosryhmien ymmärrystä Go Strongin toimintamalleista. Tuottamaamme opasta voisi laajentaa ja syventää vastamaan asiakkaiden ja henkilöstön tarpeita käyttäjäpalautteen perusteella.

Lähteet

Painetut

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki Tammi.

Kääriälä, A. & Ristikari, T. 2020. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten taustat aikuisuuden asemat. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 225-256.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Aaltio, E. & Isokuortti, N. 2019. Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Kuvaus asiakas tason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista. Työpäpöri 33/2019. Helsinki: THL. Viitattu 20.5.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6paperi%2033%20Systemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aaltio%20ja%20Isokuortti_VALMIS.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 19.10.2021. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Forsell, M., Heino, T. & Kuoppala, T. 2020. Lastensuojelu 2019: Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 7.5.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Go Strong 2021a. #jotainmuuta. Viitattu 22.4.2021. <https://www.gostrong.fi/jotainmuuta>

Go Strong 2021b. Avopalvelut. Viitattu 22.4.2021. <https://www.gostrong.fi/palvelut/avopalvelut>

Go Strong 2021c. Lastenkodit. Viitattu 24.5.2021. <https://www.gostrong.fi/palvelut/lastenkodit>

Hakalehto, S. & Toivonen, T. 2021. Lapsen oikeudet perheessä. E-kirja. Helsinki: Kauppakamari.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 19.10.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ikonen, R., Eriksson, P. & Heino, T. 2020. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Työpaperi 35/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.5.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140595/URN_ISBN_978-952-343-570-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kaltiala-Heino, R., Ranta, K. & Fröjd, S. 2010. Nuorten mielenterveys koulumaailmassa. Duodecim 2010;126, 2033-2039. Viitattu 20.5.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo99043.pdf>

Kestilä, L., Väisänen, A., Paananen, R., Heino, T. & Gissler, M. 2012. Kodin ulkopuolelle sijoitetut nuorina aikuisina. Rekisteripohjainen seurantatutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. Yhteiskuntapolitiikka 77:6, 599-620. Viitattu 18.5.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100138/YP6_2012_Kestil%3a4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 19.4.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P52a>

Löhönen, S-T. 2014. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten kouluasuoriutuminen - Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä. Viitattu 18.5.2021. <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2014/04/Kirjallisuuskatsaus-kodin-ulkopuolelle-sijoitettujen-lasten-ja-nuorten-kouluasuoriutuminen.pdf>

Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P. & Eriksson, P. (toim.) 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 7.5.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva laki vahvistettiin, hakeutumisvelvoite voimaan jo 1.1.2021. Viitattu 3.5.2021. <https://minedu.fi/-/oppivelvollisuuden-laajentamista-koskeva-laki-vahvistettiin-hakeutumisvelvoite-voimaan-jo-1.1.2021>

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Viitattu 6.4.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>

- Oraluoma, E. & Väливаara, C. (toim.) 2016. Sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen. SISU-KAS-työskentelymallin vaikuttavuuden arviointi. Tutkimuksia 2/2016. Pesäpuu ry. Viitattu 18.5.2021 <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2016/09/SISUKAS-ty%C3%B6skentelymallin-vaikuttavuuden-arviointi-raportti-2016.pdf>
- Pesäpuu ry 2021. MindMe - koulu kuuluu kaikille. Viitattu 18.05.2021. <https://pesapuu.fi/toiminta/koulun-ja-lastensuojelun-yhteistyö/mindme-koulu-kuuluu-kaikille/>
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76:2, 121-134. Viitattu 18.5.2021. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100556/sipila.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Viitattu 13.4.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Viitattu 12.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena#Suunnitelmallinen%20ja%20rajattu%20sijoitus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b. Systeminen toimintamalli lastensuojelussa. Viitattu 11.5.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systemisen-toimintamalli-lastensuojelussa#Mit%C3%A4_systemisyys_on
- Toivonen, V. 2017. Lapsen oikeudet ja oikeusturva. Väitöskirja. Helsingin oikeustieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Viitattu 12.5.2021. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/176710>
- Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Viitattu 27.4.2021. https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Kuviot

Kuvio 1: Tuotekehitysprosessi (Jämsä & Manninen 2000)	20
Kuvio 2: Designerin luonnokset koulupolkusysteemistä	24
Kuvio 3: Produktin työstöön liittyvät yhteistyöpalaverit	26
Kuvio 4: Koulupolkusysteemi	27

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	40
Liite 2: Saateviesti palautteen keräämiseksi	41
Liite 3: Palautekysely	39

Liite 1: Haastattelukysymykset

Apukysymyksiä haastatteluihin

Ensimmäinen haastattelu

- 1) Kuvaus lapsen kanssa työskentelevistä sidosryhmistä.
 - a) Ketkä opasta käyttävät?
- 2) Mitä tarkoittaa koululähtöisyys?
- 3) Miten se näkyy lastenkodin arjessa?
- 4) Eri sidosryhmien roolit prosessissa?

Liite 2: Saateviesti palautteen keräämiseksi

Hei!

Opinnäytetyömme ja oppaamme alkaa olla siinä vaiheessa, että tarvitsemme palautetta ja arviointia. Alkuperäinen suunnitelma oli kerätä palautetta työryhmältä tiimipalaverin yhteydessä, mutta muutoksista johtuen vuoksi emme päässeet esittelemään sitä.

Joten nyt pyydämme palautteen vain teiltä yrityksen avainasemissa työskenteleviltä henkilöiltä.

Palautekysymykset ovat liitteenä Word-dokumenttina, sekä liitteenä on opinnäytetyömme tuotos eli oppaamme. Voitte halutessanne myös vastata vapaamuotoisesti sähköpostiin. Emme ole päässeet esittelemään opasta myöskään kaikille teille arvioijille, mutta tulemme esittelemään oppaan ja työkalun, kun tilanne hellittää. Kaikkiin arviointikysymyksiin ei tarvitse vastata, jos tunnet että kysymys ei koske sinua.

Arviointi koskee koulunkäyntiin liittyvää opasta, eikä työkalua, koska työkalu on opinnäytetyön oheistuotteena syntynyt osa.

Suuri kiitos etukäteen

Terveisin

Mikael ja Sara

Liite 3: Palautekysely

Palautekysely

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää ja jäsentää, mitä Go Strongin koululähtöisyys tarkoittaa ja miten se näkyy lastenkotien arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätyn tiedon pohjalta tuottaa visuaalinen opas, joka avaa koulunkäynnin tukemisen toimintamalleja toimeksiantajan lastenkotipalveluissa. Oppaan tavoitteena on lisätä sidosryhmien ymmärrystä toimeksiantajan palveluista sekä helpottaa toimeksiantajan ja sidosryhmien yhteistyötä.

1. Onnistuimmeko tavoitteissamme?
2. Mitä mieltä olet oppaan visuaalisesti ulkoasusta, muuttaisitko tai lisäisitkö jotain, mitä?
3. Miten kuvailisitte yhteistyötämme ja työskentelyämme opinnäytetyöprosessin aikana?
4. Miten Go Strong aikoo hyödyntää valmistamaamme opasta?
5. Voisiko opastamme jatkokehittää tulevaisuudessa, esimerkiksi seuraavalla opinnäytetyöllä
6. Risut ja ruusut, vapaa palaute